

Personalitatea și acțiunile lui Mihai Viteazul comentate într-un studiu din anul 1861 al mitropolitului Alexandru Sterca Șuluțiu din Blaj

IOAN PLEȘA

Una dintre cele mai nobile și mai frumoase tradiții ale poporului nostru este rememorarea și aniversarea marilor sale evenimente și personalități istorice. În îndelungatul proces al luptei poporului român pentru libertate socială și națională, pentru independență și suveranitate, s-au remarcat mulți fruntași, care, identificându-se pînă la sacrificiu cu interesele sale majore, au contribuit la realizarea acestor deziderate, devenind eroi naționali.

În marea galerie a personalităților noastre istorice, fără îndoială, cea a lui Mihai Viteazul ocupă un loc de excepție, atît pentru calitățile personale deosebite pe care le-a demonstrat, cît și, mai ales, pentru îndrăzneța lui faptă de a fi realizat, la 1600, prima unire politică a celor trei țări românești, în condiții interne și externe dintre cele mai vitrege. Acest mare ctitor de țară a rămas în conștiința generațiilor care i-au urmat ca o figură legendară, ca un far călăuzitor spre împlinirea idealului național.

Foarte interesantă și veridică ni s-a părut viziunea asupra marelui erou a generației pașoptiste din Transilvania, exprimată într-un document din anul 1861, deci la abia 12—13 ani de la marea încleștare socială și națională, cînd această generație mai era încă activă. Să vedem cum a apărut acest document. Se cunoștea faptul că, la 20 octombrie 1860, împăratul Frantz Josef a emis diploma prin care a fost abrogată administrația militaro-civilă instituită în Transilvania imediat după înăbușirea revoluției și după 11 ani de politică de forță, suspiciuni și birocrație, a proclamat sistemul liberal de guvernare.

Punîndu-și mari speranțe în această diplomă, fruntașii români intră în acțiune imediat și înaintează curții imperiale mai multe memorii prin care cer egalitatea în drepturi cu celelalte națiuni din principat, reprezentarea românilor în toate organele legislative și executive de stat, proporțional cu numărul lor și cu suportarea sarcinilor statului,

Între 1 și 4 ianuarie 1861, Conferința Națională de la Sibiu va fixa poziția politică a românilor față de noul sistem de guvernare, de principiile sale și de normele sale de reprezentare¹. Cu aceasta se declanșează o uriașă activitate politică a întregii națiuni române din principat, de la organele locale la cele centrale, pentru obținerea de drepturi și preluarea funcțiilor din administrația de stat. Din aceste motive, anul 1861 a fost caracterizat ca fiind punctul culminant al acțiunilor politice românești din perioada de după revoluția pașoptistă, pînă la Memorand².

În aceste condiții are loc la Alba Iulia, între 11—12 februarie 1861, Conferința regnicolară, care, conform ordinilor imperiale, urma să stabilească normele de reprezentare ale naționalităților în viitoarea Dietă. Deși repre-

¹ George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei pe două sute de ani din urmă*, vol. III, Sibiu, 1891, p. 55—84.

² Simion Retegan, *Eforturi și realizări politice ale românilor din Transilvania în anii permergători dualismului*, în *Românii din Transilvania împotriva dualismului austro-ungar*, Cluj-Napoca, 1978, p. 47.

zentanți numai prin 8 deputați, față de 24 ai nobilimii maghiare și 8 ai patri-ciatului sășesc, românii își expun punctele de vedere stabilite în Conferința Națională de la Sibiu, prin magistralul discurs al mitropolitului Alexandru Sterca Țuluțiu din Blaj.

Născut în anul 1794 la Abrud, din părinți nobili români, Alexandru Sterca Țuluțiu ajunge în 1850 episcop și, mai apoi, în 1855, mitropolit al Arhidiecezei de Alba Iulia și Făgăraș din Blaj, calitate în care, mai ales în perioada 1860—1867, va desfășura o amplă acțiune pentru drepturile naționale ale românilor din Transilvania³. În conferința regnicolară el își pronunță cu fermitate discursul în limba română, surprinzând nemeșimea prin gestul său de un rar curaj și patriotism. Acest discurs, prin conținutul său, prin ecoul pe care l-a stîrnit și, mai ales, prin importanța pe care a avut-o în cadrul epocii, a fost comparat cu marele discurs al lui Simion Bărnuțiu din 1848⁴.

Conferința regnicolară s-a desfășurat în palatul Episcopiei romano-catolice din Alba Iulia, unde au fost găzduiți și cei mai înalți demnitari prezenți. În ziua de 11 februarie, episcopul Haynald, a oferit un prînz fastuos la care au participat aproape toți deputații, precum și numeroși ziaristi de toate naționalitățile. Mitropolitul Alexandru Sterca Țuluțiu a refuzat participarea la masă, pretextînd motive de sănătate. Dintre români, între cei 60—70 de invitați, au fost 6 deputați, în frunte cu episcopul Șaguna, și vreo 3—4 ziaristi de la „Gazeta Transilvaniei” și „Telegraful român”.

Printre cei care au tostat la masă, în cele mai multe rînduri, a fost și episcopul Haynald, care, într-un moment în care își făcuse loc buna dispoziție și amicitie între participanți, a amintit că în palatul său a locuit pe timpuri și Mihai Vodă, aici primind capul însingerat al principelui Andrei Bathori. Marele voievod a fost prezentat ca un fioros tiran și pustiitor de țară. Această remarcă a fost publicată în ziarele vremii, între care „Erdélyi közlöny” (nr. 27 și 29 din februarie 1861) și „Gazeta Transilvaniei”⁵, ceea ce nu a avut darul de a crea o atmosferă favorabilă înțelegerii între naționalitățile din Transilvania.

Fiind informat de către participanții la prînz din palatul episcopal și din presă despre cele întimplăte, Alexandru Sterca Țuluțiu se hotărăște să formuleze o replică, prin care să arate adevărul istoric despre Mihai Viteazul și epoca sa. El redactează astfel un studiu, cu note de trimitere la sursele de documentare, pe care îl intitulează „Mihai Vodă Viteazul într-un toast de la conferințele regnicolare din Bălgrad”, destinat, probabil, publicității. În afară de propriile-i cunoștințe și păreri, și de ceea ce s-a transmis din generație în generație pe cale orală, Țuluțiu face o amplă documentare, studiind, pe lîngă operele istorice ale lui Șincai, mai mulți autori maghiari și sași, pentru a

³ *Semantismul veneratului cler al Arhidiecezei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș pre anul Domnului 1900— de la Sânta Unire 200*, Blaj, 1900, p. 43—45.

⁴ Simion Retegan, *Dieta românească a Transilvaniei (1863—1864)* Cluj-Napoca, 1979, p. 43.

⁵ Arh. St. Alba Iulia, fond Mitropolia greco-catolică Blaj, Cabinetul mitropolitanului, dosar 1867/1860—1863, p. 122. Vezi și „Gazeta Transilvaniei”, supliment la nr. 12 din 11 februarie 1861, p. 52.

utiliza informațiile și aprecierile, pe care le-a considerat juste, ale acestora ⁶. (Vezi anexa).

Date fiind împrejurările în care a fost conceput documentul și poziția socială și politică a autorului său, considerăm că el reflectă viziunea generației pașoptiste, aflate încă în acțiune la 1861, asupra marelui nostru erou național. Se pare că studiul nu a mai fost publicat, pentru a nu se mai agita lucrurile în acea frământată perioadă, în care se dădea o luptă acerbă pentru afirmarea în fapt a națiunii române din Transilvania. Noi, cel puțin, nu am putut să-l depistăm în presa românească a timpului, iar presa scrisă în limbile germană și maghiară, ce apărea în Imperiul habsburgic, nu ne-a fost accesibilă.

De la bun început, Șulțiu evidențiază în studiul său inoportunitatea „toastului” episcopului Haynald, la numai o oră după ce românii și-au exprimat, în prima ședință a conferinței regnicolare, intențiile generoase de a lega o trainică frățietate cu națiunea maghiară ⁷ și în condițiile în care la masă era o caldă atmosferă de destindere și înțelegere. Remarca lui Haynald a avut darul să rețrezească vechile dușmăni, deputații români și întreaga națiune română simțindu-se rușinați și indignați, iar cei maghiari răscoliți în durerea și vechea lor ură. Ei consideră că prin această manevră au fost subminate rezultatele conferinței regnicolare, care, mai apoi, a și adoptat punctul de vedere al nemeșimii maghiare ⁸.

Revoltat, Șulțiu sesizează că de câte ori nobilii de altă naționalitate vor să-și verse focul asupra românilor le arunca în obraz pe „Mihai Vodă tiranul și pe Horia și Cloșca, deși românul are de a fi trufaș cu Mihai Vodă, eroul cel vestit și mare, ce asemenea nu a multor națiuni istoria poate arăta. Și încercarea Horii, printr-o rășcoală, de a mintui națiunea sa de un jug tiran, al nemilostivilor săi apărători, încă nu a fost alta decît o consecință și o reacție prea firească... la tiranismul și călcarea în picioare a dreptului omenesc și civil” ⁹.

În ceea ce privește legitimitatea domniei lui Mihai Viteazul în Transilvania, autorul studiului arată că nu poate exista nici o îndoială, întrucît el avea nu numai „jure armorum”, cuprinzînd principatul cu puterea armelor, dar și asentimentul Dietei din 20 noiembrie 1599 de la Alba Iulia, în cadrul căreia nobilimea l-a recunoscut ca domnitor al Ardealului, depunîndu-i, după vechiul obicei, jurămîntul omagial de credință ¹⁰.

Șulțiu remarcă greșeala lui Mihai Viteazul de a se fi încrezut în jurămintele nobilimii și consideră că marile nenorociri care au urmat s-au datorat, necredinței și perfidiei acesteia. Nobilimea transilvăneană îl ura pe marele viteaz din cauză că își vedea amenințate privilegiile, fiind obligată la impozite subminată economic prin daniile făcute de domn boierilor români, egalată în funcții de către aceștia și, mai ales, alarmată de restituirea privilegiilor secuilor și de unele ușurări acordate poporului român. De asemenea, ea se simțea

⁶ Sint citate: *Cronica* lui Șincai, tom. II, în care acesta a utilizat publicațiile istoricilor maghiari Enyedi Pál, Gronski, Hevenesi, Borsai Pál și așa numitul „istoric anonim latin de la Bălgrad; Franciscus Fasching, *Nova Dacia*, partea III-a, Cluj, 1744 și *Erdelyi Egyhazi Történelmi adatok szerezete és ki adta Vesely Karoly*, vol. I, Cluj, 1860.

⁷ Arh. St. Alba Iulia, fond cit., dosar cit., discursul la Conferința regnicolară (p. 85—109) și în mod deosebit, cele afirmate la p. 86.

⁸ *Ibidem*, p. 123—124. Vezi și conceptul articolului trimis de către Alexandru Sterca Șulțiu spre publicare la „Gazeta Transilvaniei”, cu titlul „Conferințele din Bălgrad și rezultatul lor”, (*Ibidem*, p. 78—80).

⁹ *Ibidem*, p. 124.

¹⁰ *Ibidem*, p. 125.

apăsată de regimul militar de ocupație, de presiunile ce se făceau asupra ei ¹¹. Din aceste motive, nobilimea și unii istorici influențați de ea, l-au calificat pe Mihai Vodă ca tiran ¹².

Șuluțiu, preocupat de stabilirea adevărului istoric, recunoaște că Mihai, ca și regii Ungariei și unii principi ai Transilvaniei, a trebuit să fie, în unele ocazii, aspru cu nobilimea, din cauza necredinței sale. Nu i se pot imputa lui însă răzburările iobagilor, ale secuilor, care sub Bathorești și-au pierdut vechile privilegii, fiind aduși în stare de iobăgie și pedepsiți fără milă, prin atrocități, la 1596, pentru că s-au răzvrătit pentru recuștigarea acestor privilegii, și abuzurile ostașilor, inclusiv ale celor de sub comanda lui Basta ¹³.

Mihai Viteazul a trebuit să acționeze drastic împotriva nobililor de la Huedin, care i-au ucis aproape întreaga garnizoană de dorobanți lăsată acolo, dând semnalul de declanșare a răscoalei nobilimii ¹⁴. Îngroziiți și greșit informați că Mihai vrea să-i taie pe toți la proxima Dietă, nobilii refuză să se prezinte la Dietă de la Sebeș și, adunându-se la Turda, hotărăsc alungarea sa din țară ¹⁵.

Iată cum descrie Șuluțiu evenimentul și consecințele lui: „... în adunarea lor de la Turda, cu Csaki în frunte, au făcut rebeliune și s-au sculat cu arme asupra lui Mihai Vodă și, însoțindu-se și cu Basta, cel mai înverșunat dușman al lui Mihai Vodă și cel mai blestemat om, în 18 septembrie 1600, la Mirăslău, l-au și biruit și l-au scos afară din Ardeal. Și perfidia aceasta o au încoronat, nu numai cu aceea că pe Doamna lui Mihai Vodă și pe fiul lui, Petrașcu, i-au aruncat în temniță la Făgăraș, dar și cu acea nemaiauzită tiranie care au făcut cu Baba Novac, cel mai vestit general a lui Mihai Vodă și cu un preot sîrbesc răsăritean, aume Saski, pe care fără vină i-au fript de viu în mijlocul piațului din Cluj”, apoi... „au împlintat frigările cu trupurile cele fripte lângă Bastionul Săbăilor de către Feleac. Cine dară se va putea mira dacă Mihai Vodă, în locul unde au fost împlintate frigările, ... a lăsat să se împlinte steagul său?” ¹⁶. Cu toate acestea, arată Șuluțiu, Mihai Vodă s-a arătat uman și nerăzbunător, cu un adevărat suflet nobil. El nu putea fi comparat, spre exemplu, cu Ioan Zapolia, care, pentru a se răzbuna pe țărani răzvrățiți sub Gheorghe Doja și ortacii săi, l-a ucis pe acesta în chinuri groaznice, la fel ca și pe ceilalți prizonieri ¹⁷.

În ceea ce privește uciderea lui Baba Novac, ca urmare a hotărîrii Dietei nobiliare din Cluj, din 25 ianuarie 1601, Șuluțiu o considera „în contra dreptului gintelor”, adică a umanității ¹⁸. Iar în ceea ce privește uciderea lui Andrei Bathori, prin tăierea capului de către secuii din Ciuc, amintită în „toastul” episcopului Haynald, Șuluțiu arată că ea s-a petrecut fără știrea și aprobarea lui Mihai Viteazul, care a dispus apoi să fie pedepsiți făptașii. Dovadă este faptul că el, compătîmîndu-l pe Bathory, i-a organizat funeralii

¹¹ *Istoria României*, vol. II, București, 1962, p. 986.

¹² Arh. St. Alba Iulia, fond. cit., dosar cit., p. 124.

¹³ *Ibidem*, p. 124—125.

¹⁴ *Ibidem*, p. 126. Vezi și N. Iorga, *Istoria lui Mihai Viteazul*, vol. II, București, 1935, p. 91—92; Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Cluj, 1968, p. 28..

¹⁵ N. Iorga, *op. cit.*, vol. II, p. 93; Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 28.

¹⁶ Arh. St. Alba Iulia, fond. cit., dosar cit., p. 125—126; N. Iorga, *op. cit.*, p. 123, 125, 137.

¹⁷ Arh. St. Alba Iulia, fond. cit., dosar cit., p. 127.

¹⁸ *Ibidem*, p. 128, 130—131.

regești în Alba Iulia, la care a participat personal¹⁹. Caracterizându-l pe marele domn al tuturor românilor, Șuluțiu arată: „Mihai Vodă nici din natura lui, nici după educațiunea sa, n-a fost om sălbatic și tiran, ci un om uman și bine educat, faptele lui. . . destul de luminat îl dovedesc”²⁰.

La fel de uman s-a arătat el față de unii nobili făcuți prizonieri, printre care și Kornis, pe care i-a eliberat²¹. Este adevărat, arată Șuluțiu, că Mihai Vodă a fost îndemnat de către episcopul catolic Dimitrie Napragy, cel minat de ambiții confesionale, să-i ucidă pe nobili, mai ales pe cei reformați, dar domnitorul, bine sfătuit de către mitropolitul Bălgradului, nu a acceptat ideea²².

Cu totul altfel s-au comportat însă nobilii și generalul Basta. Parafrazând un citat din „Cronica” lui Șincai, Șuluțiu arată „. . . Basta cel fără Dumnezeu făcu să se omoare Mihai Vodă fără leac de vină, numai din pismă și să piardă pe prințul cel viteaz de care se temea și împăratul turcesc”²³.

Exprimându-și oprobriul pentru batjocura ce s-a făcut cu capul și trupul marelui domn după asasinat, Șuluțiu s-a pronunțat și împotriva epitafului pus pe mormintul său de lângă Turda, în care a fost calificat „dac fioros” și „adevărat Nero”²⁴. Asasinii lui Mihai Viteazul și autorii epitafului nu și-au dat seama că, prin conținutul acestuia, recunosc, fără să vrea, atât originea daco-romană a poporului român, cât și continuitatea sa pe teritoriul său etnic. Mai târziu, urmașii lor vor contesta, cu vehemență, aceste caracteristici ale poporului nostru.

Ca un corolar al caracterizării lui Mihai Viteazul, Șuluțiu arată apoi faima sa internațională: „Mihai Vodă, pe lângă virtuțile acestea înalte omenesti și creștinești, are meritul cel mai strălucit și pentru toată creștinătatea și pentru toate națiunile, că el, fiind pe timpurile acelea unul dintre cei mai viteji duci și apărători ai creștinătății, învingând cu multe strălucite învingeri reputate asupra puterii și semeției turcilor, care amenințau Europa întregă și creștinismul cu totală cotopire, a contribuit cu totul mult și la dezrobirea și emanciparea Ungariei și a Transilvaniei de sub tiranul jug turcesc și la consolidarea și lățirea regimului austriac și peste aceste provincii”²⁵. Aici Șuluțiu i-a măgulit pe imperiali, dată fiind conjunctura din anul 1861, ascunzând adevăratele intenții ale lui Mihai în Transilvania.

Studiul mitropolitului Alexandru Sterca Șuluțiu se încheie cu un energetic protest față de toți accia care îndrăznesc să calomnieze memoria marelui nostru erou național. Se pare că studiul nu a văzut lumina tiparului. Aceasta însă nu a împiedicat pe românii din comitatul Alba Interioară, cel mai întins și mai populat din Transilvania acelor timpuri, să declanșeze acțiuni, dintre cele mai hotărâte, pentru recunoașterea națiunii române prin lege.

Acest comitat, cheia strategică a Transilvaniei, care, înainte de 1848, dădea tonul vieții publice a principatului, se va impune la 1861 ca principalul focar politic românesc. Acest lucru era firesc dacă ne gândim la faptul că populația sa era în cea mai mare parte românească, că pe teritoriul său se

¹⁹ Ibidem, p. 128—133.

²⁰ Ibidem, p. 132—133.

²¹ Ibidem, p. 133.

²² Ibidem, p. 129—133.

²³ Ibidem, p. 134.

²⁴ Ibidem, p. 132—133.

²⁵ Ibidem, p. 133—134.

afila zona principală a Munților Apuseni, orașul Alba Iulia, simbolul unității naționale și Blajul cu școlile și cărturarii lui. În acest comitat intelectualitatea românească era mai numeroasă, mai pregătită și mai combativă, mai aptă deci de a conduce lupta pentru afirmarea națională. Și acțiunile au fost pe măsura acestor condiții. Nu degeaba comitele de Alba a cerut, în repetate rânduri, ajutorul armatei pentru a putea stăpîni situația ²⁶.

Pe fondul acestor eforturi și sacrificii ale generației pașoptiste pentru afirmarea națională, rememorarea epocii glorioase și a personalității marelui ctitor de țară care a fost Mihai Viteazul a căpătat semnificația unui adevărat apel la lupta pentru realizarea idealului străbun ²⁷.

ANEXĂ

<1861, Blaj>. Studiu destinat publicării, elaborat de mitropolitul greco-catolic Alexandru Sterca Șuluțiu, despre personalitatea și faptele lui Mihai Viteazul.

MIHAIU VODA VITEAZUL ÎNTR-ON TOAST DE LA CONFERINȚILE REGNICOLARE DIN BĂLGARAD

Pre(a) cunoscut lucru este acum publicului că excellenția Sa, ep(isco)pul catholicu latinu al Transilvaniei, Haynald, ca un bărbat pre(a) galanth, nu numai palata sa o au dat-o pentru ținerea Conferinților regnicolare și nu numai au offerat în residenția sa, în strălucitele sale și numeroase odăi, celor mai înalți oaspeți și căpetenii a(le) Patriei noastre ospățiu, da(r) încă, în cele d(o)uă zile, 11-a și 12-a febr(uarie) a(nul) c(urent), în care <s>-au ținut Conferințele regnicolare, au datu și d(o)uă prânzuri, di(n) cele mai elegante și mai strălucite, la care au fost invitați, pe lângă cei mai de frunte officia(ri) mili tari și civili, toate deputăți(ile) și reprezentanți(i) și notabilitățile a(le) tuturor națiunilor, ba și journaliști și correspondenți a(i) gazetelor transilvane, de toate limbile, fără deschilinire, cam la vreo 60—70 pe(r)so(a)ne.

Între aceștia, avură ono(a)re a fi invitați și a ședea la aceia strălucită masă și vreo 6 deputați și reprezentanți a(i) națiunii române că(c) doi erau bolnavi și nu putu(ră) avea aceia oșebită ono(a)re, cu domnul redactore <al> Telegraphului român și încă cu vreo doi-trei înștiințietori sau correspondinți și de a(i) Gazetei Transilvaniei române din Brașov.

După sesiunile Conferinților, mesele, cu elega(n)ția ce(a) mai mare, se așternură și se încărcară cu cele mai alese bucate, <pe> care le poate produce numai arta și știința bucătăriei din Transilvania și cu diverse cele mai bune exotice și patriotice vinuri, <din> care produce și vestitul promontoriu „a(1) Rosomalului” de la Bălgrad.

Pe lângă bucate gustoase și vinuri bune, firește, la toate mesele, oaspeți(i) s-au obișnuit a se slobozi și la cuvinte și toaste veselitoare, care aromatizează și face ospățiu plăcut și desfătătoriu.

La masa aceasta strălucită a pre(a) galanthului și bine primitoriului gazdă ospățiatoriu de atîți străluciți și numeroși oaspeți de diverse r(a)nguri și naționalități, firește că obiceiul toastelor de a be(a) împrumutat pe sănătatea unul altuia nu au putut să lips(c)ască.

Așa dară, s-au ridicatu de diverși, pentru diverse personalități, diverse toaste, <pe> care jurnale(le) mag(h)iare și românești) n-au lipsit, încă atunci, în proaspătu, a le face cunoscute, așa <in>cit mie mi se cruță acum osteneala de a le mai înșira toate pe rindu.

²⁶ Simion Retegan, *Eforturi și realizări politice...*, p. 47—48.

²⁷ Redăm, în anexă, textul integral al articolului. Pentru a înțelege mai ușor textul, și așa greoi datorită lungimii frazelor, numeroaselor paranteze, unor repetări inutile și, mai ales, lipsei de grijă pentru acorduri, fără a afecta sensul, modul de exprimare sau lexicul, am intervenit eliminind unele litere inutile sau duble (a, d, e, i, l, le, n, o, p, r, s, u), corectind punctuația, atît cît s-a putut și înlocuind unele litere cu altele, după cum a fost necesar. Astfel: a cu e, o și u; ă cu e; c cu g, ș, t și ț; ch cu c; d cu j, t și z; e cu a, ă, â, î și i; i cu ă și e; j cu i; k cu c; n cu m; o cu a, ă, â, e, î și u; r cu u; ș cu j și z; t cu s; ț cu c; u cu ă și o, z cu j și s; qu cu c. Notăm că într-un loc numele lui Nápradi a fost schimbat din „Dimitrie” în „George”.

Eu mă voi restrânge numai la unu toast, în care veni în pomenire neplăcută și numele lui Mihai Vodă Viteazul, ca și numele lui Pilat în Credeu.

După cum am înțeles din cei ce au fost la masa aceia strălucită de la Conferințele din Bălgrad de față și au auzit și după cum și jurnalul magyar „Erdélyi Közlöny”-ul din 16 și 19 febr(uarie) a(nul) c(urent), n(umerere) 27 și 29 și Gazeta Transilvaniei și alte gazete au publicat, după ce excellența sa, ep(isco)pul r(omano) cath(olic) Haynald, au ridicat toaste pentru sănătatea și multa fericire a excelenților sale cancelariul I. baro(a)nele de Kémény și a gubernatoriului grofului Miko, (a toastat) și pentru capi(i) a tuturor confesiunilor. După acestu toast, au ridicat pocalul și excellenția sa ep(isco)pul orientale I. baronu de Șaguna și, adresându-se către galanthul ospătătoriu gazdă, excellenția sa Haynald, cu cuvinte dulci, așa au cuvintat că cunoaște și unu archi-păstoriu; mai de mulți ani, care, pe arena diregătoriei sale, neobosit se luptă, pe carele ilu asigurază precum nu-și poștețe de la ceriu șies(i) mai multu bine decât ilu poștețe din adâncul inim(i) sale acestuia archi-păstoriu Haynald, așa și către alți oaspeți adresându-se excellenția sa Șaguna în toastele sale, multe preaplăcute glume amestecându, excita la masă multă hilaritate.

Cându curgea(u) așa aceste toaste multu veselitoare, că se vedeau (a) îndulci și a mai apropia inimile una de alta, excellenția sa, ep(iscopul) Haynald, gazda casei, într-unul din toastele sale, făcu și o serioasă reflexiune, cam în chipul acesta cuvântându: „În casa aceasta, adeca în residenția Episcop(i)e i latine din Bălgrad, au locuit și Mhaiu Vodă, care au răsturnat această fr(u)moasă patrie și aic(i) aducându-i(-se) pe masă sângerosul capu a(l) principelui și cardinalului Bathori Andreas și văzând acela că ochi(i) îi sunt deschiși s-au spăimântat ca și cându i-ar fi zis cineva că magyaru nu doarine”.

Oare avutau locu reflexiunea aceasta și căziutu-sa excelenției sale H(aynald) a aduce aminte și a pomeni, în casa și la masa sa, la prânziul care curgea cu multă hilaritate, înaintea deputaților celorlalte naționalități și a tuturor străluciților și a mulțioaspeți, în momentul și ziua aceia memorabilă și în momentul acela cându deputați(i) români sub ședinția Conferinților, cu una oră mai (i)naainte ținută, în cele mai loyale cuvinte, dă(deau) de a pricepe cât de bucuros voește națiunea română a inch(e)ia o vec(i)-nică frăținătate cu Națiunea Magyară, căziutu-sa zicu excelenției sale H(aynald) a aduce, aminte și a pomeni de o tragedie așa sângeroasă și în care Mihaiu Vodă se prezentează ca sangrinaru tiran și pusti(i)toriu de patrie, la a căr(e)ia auzire în deputați(i) români, ba în toată națiunea română, au t(r)ebuit să se nască simțiul rușinări(i) și a indignațiunei, iară în deputați(i) magyari simțiul dureri(i) și a urei asupra românilor, lasu să judece altul, ori cine (?) Însă cum că cu deputați(i) români, zisa românească „cu găvanul linguri(i) îți dă să sorbi și cu coada îți scoate ochi(i)” (in)vederat s-au (im)plinit, pentru că, cum că intențiunea și scopul carele l-au avutu pomenire scenei acestei(a) singeroase pentru români n-au fostu onoratorie, ci batjocritoare, t(r)ebuie totu insul să priceapă, care știe că cei de altă naționalitate, când vo(i)escu a-și vârșa veninul mâniei asupra românilor și a-i batjocori, în chip de oprobriu, le aruncă în obraz de Mihai Vodă tyranul și pe Horea și Cloșca, deși românul are de a fi trufaș cu Mihai Vodă, heroul cel vestit și mare, cui asemenea nu a multor națiuni historia poate arăta. Și încercarea Hori(i), prin răscoală, (de) a mântui Națiunea sa de unu jugu tiran, a(l) nemilostivilor săi apărători, încă n-au fost alta, decât o consecinție și o reacțiune pre(a) firească, care, firește, totdeauna s-au obișnuit la toate popoarele, precum pildă vie avem și pe națiunea magyară, atrage după sine tiranismul, despotismul și călcarea în pic(i)oare a dreptului omenescu și civile.

Pe Mihai Vodă adevărat uni istorici magyari și sași, din odul naționale și pentru că perfidia lor au pedepsit-o, ilu descriu de cel mai tiran om, cărora, firește, apoi le-au urmat și alți străini scriitori și, după aceștia, poate că și excellenția sa H(aynald) cu mulți alți; ei în aceia rătăcită opiniune și convingere (trăiesc).

Ci, dreptăției ce(le) raționale și adevărului historic, suntem datori a-i lumina pe cei rătăciți iară cu alte date zis interesante historice, nu de la români, ci de la magyari și de la alți străini scriitori, nouă în scrisorile lor lăsate.

Nu tănuim că și Mihaiu Vodă, ca și mulți regi ai Ungari(e) și principi ai Transilvaniei, au fost aspru cu nobilimea și sășimea transilvană, însă, cel ce inbește dreptatea și adevărul, trebuie să nu uite și să nu piardă dinaintea ochilor săi nici odată inegabilul acela adevăru că, de o parte, cele mai multe crudelități și răsunări de ostași, șerbi și, mai virtos, de infuriată asupra nobilimi(i) și a Bathoreștilor secui, ba și de Basta cu gloatele lui, fără știrea, voia și demandarea lui Mihaiu Vodă patrate, nici cu o dreptate nu i se potu imputa lui Mihaiu Vodă, iară, de altă parte, la asprimea aceia care au arătat Mihaiu Vodă au fost provocat priu perfidia nobilimi(i) și a națiunei sășesti.

T(r)ebuie să nu uităm că Mihaiu Vodă au fost legitim Principe a(1) Transilvaniei și jure armorum (cuprinzîndu-o cu puterea armelor sale) da(r) și ca de Staturile Ardealului ales în Dieta Ardealului <d>în 20-a noiembrie(a) anului 1599, în Bălgrad ținută, pe lege, prin depuner(e) a homagiului jurământu, după vechiul obicei s-au recunoscut de Domnitoriu Ardealului¹.

Și totuși, nobilimea și sași(i) au fostu aceia care, în adunarea lor de la Turda, cu Csaki în frunte, au făcut rebeliune și s-au sculat cu arme asupra lui Mihaiu Vodă și, însoțindu-și sie și pe Basta, cel mai înverșunat hoste a lui Mihaiu Vodă și cel blăstămat omu, în 13. septembrie 1600, la Mirislău, l-au și biruit și l-au scos afară din Ardeal.

Și perfidia aceasta o au încoronat, nu numai cu aceia că pe doamna lui Mihaiu Vodă și pe fiul lui, Petrașcu, i-au aruncat în temnițe în Făgăraș, da(r) și cu aceia nemai-auzită tiranie, cu o tiranie nemai-auzită, care au făcut cu Baba No(v)ak, cel mai vestit general a lui Mihaiu Vodă, și cu unu preotu sîrbescu răsăritean, anume Saski, pe care, fără vină, i-au friptu de vii în mijlocul piațelului din Cluj și, fripti cu frigările acele(a), i-au scos afară și au implântat frigările cu trupurile cele fripte lingă bastea Săbăilor de către Teleacul².

Cine, dară, se va putea mira dacă Mihaiu Vodă, în locul unde au fostu implântate frigările cu trupurile acele(a) fripte, au lăsat să se implante steagul său?

Sau dacă au poruncit să se aprindă Turda, cuibul acela unde perfidia lui Csaki și a nobilimei magyare au ridicat rebeliune asupra legiuitului său domnitoriu Mihaiu Vodă.

Cine se va mira dacă au lăsat să taie și pe huedani, care crudeliter i-au omorit pe toți dorobanți(i) lui Mihaiu Vodă, cei încartirați în orașul Huedin (Bansf Hunyadi), și, fără milă, pe uni i-au îngropat încă de vii³?

Cine se va mira și de ostași(i) lui Mihaiu Vodă, cei de națiune sârbă, dacă au lucrat crudel cu magyari ardeleni, ca să-și izbândească pentru înfiorătoar(e) a moarte a preotului său Saski, cel friptu de magyari în piațel de la Cluj, și pentru crudelitatea exerțiată după învingerea magyarelor la Goroszlău cu frați(i) și connilitoni(i) lor?

Ci, cu toate aceste(a), răzbunarea lui Mihaiu Vodă, pentru perfidia și vinzierea lui de magyari și crudelitatea exerțiată asupra ostașilor lui de aceștia, au fost cu mult mai blîndă decît chiar și a unor regi a(i) Ungariei în asemene(a) cazuri și specifice, n-au fostu nici aminte așa tyrană și neomenoasă ca răzbunarea unoru principii a(i) Ardealului și anumit a lui Zapolya Ioan, care, prinzându pe Georgie Dozsa, ca <și> pe fratele său Getzi sau Lukáts, cu o mulțime de rebeli, cu groaznice și nemai-auzite chinuri, ca să-și răzbune pentru vătămata nobilitate, i-au ucisu. Pe Doja l-au pus, în pielea goală, într-on tron de fier pînă la scintiere infierbîntat, i-au așeziat pe capu iară o coro(a)nă asemenea infierbîntată de fier și i-au apăsât unu sceptru infocat de feru în mână și așa l-au friptu și coptu.

Trupul lui Doja, pe jumătate friptu și încă viu, l-au datu fratelui său Getzi și soții lor sale, pe care trei zile i-au secătuit și i-au mai omorit mai <i>nainte cu foamea în temnițe, de (întru adevăru) viu și încă răsufîndu pînă la oase l-au și mîncat, după aceia, măcelărîndu-se în patru părți, întru to(a)tă furia, sau spinzurându-se, și-au luat pedecapsa aroganției. Și turburarea s-au <des>compus.

Soții lui Lukacsu (fratele Doji), care au purtat în armată deregătorii, după ce au mîncat bucatele (trupul lui Doja), cu tot felul de suplicii, sfâșiați cumplit (dire), s-au omoritu⁴.

Da(r) răzbunarea aceasta a lui Mihaiu Vodă au fost mai omenoasă și nici decăt așa tyrană, precum au fost a Diet(e)i din Cluj din 1601 și a lui Csaki, care pe No(v)ak Baba, generalul cel mai vestit a lui Mihaiu Vodă, carele mersese să ia slujbă militărească la Basta, și pe unu preot sârbesc, anume Saski, fără nici o dreptate, în contra dreptulu(i) gin-

¹ Chronica lui Șinkai, Tom. II, pag. 276.

² Vezi pe istoric(i) magyari Enyedi Pál, Gronski și Istorical Anonimu Latinu din Bălgrad, la Chronica lui Șinkai, Tomo II-o, pag. 283.

³ Vezi manuscrisu(1) la Hevenesi ungurul, la Chron(ica) lui Șinkai, Tom II, pag. 281.

⁴ Georgio (Dosa) agre in Transilvaniam effugiente, subinde ad Claudiopolim ab insequente Ioanne (Zapolya)... una cum fratre Geczio aliis Lukacsio captus, Ejus et sociorum enormia et nunquam audita supplicia, ut laesam Nobilitatem expiant Istvan fuis (historicus Ungarus) proluxe recenset. Georgius (Dosa) ignito solio nudus impositus, candefactis coronâ et sceptro resplendens, ambustus ac coctus est; a sociis tridui inedia prius maceratis, dentium morsibus appetitus et emnino ad ossa, usque, vivus et spirans voratus est; demum quadrifarius laniatus, totidemque furcis appensus, suam arrogantiam luit et tumultum composuit. Socii ejus et Lukatsius qui in exercitu ordines duxerant, post voratos epulas, omnibus suppliciis dilacerati dire interfecti sunt. Iesuita Franciscus Fasching, Nova Dacia, Claudiopoli, typis Acad. S. I. Anno 1744, edita, parte 4-a, <cap> I, pag. 384.

telor, l-au friptu de vii și, scoțându-i afară din Cetate, lingă bastia Szăbăilor de către Feleak, acolo au împlântat frigările cu trupurile cele fripte⁵.

Răsbunarea aceia a lui Mihaiu Vodă n-au fost așa tirană și varvară nici precum au fost, în asemenea cazu, togma răsbunarea lui Sigismundu Bathori, carele pe revoltanți(i) secui, după ce, în Dieta din Alba Iulia, toată națiunea secuiască s-ar fi despoiat de toată libertate(a) și s-ar fi tras în servitute și, după ce mulțimea prinsă în bătaie numai sluită și mutilată, cu nările și urechile tăiate, s-ar fi slobozit acasă, pe uni din(tre) revoltanți(i) secui, între groaznice cruciatur(i) i-au spânzurat prin coaste de cărlige și așa i-au lăsa(t) acățiați de cărlige (pe) jumătate vii, alți măcelăriți sub loviturile roatelor celor puse în mișcare repede, prin unu sfârșit groaznic (horribile) au plătit (expiat) spiritul rebeliunei⁶.

De au făcut ceva Mihaiu Vodă fără de lege în Transilvania, după ce fu provocat cu atâtea tirane și neomenoase crudelități asupra sa și asupra alor săi, precum mai sus s-au arătat, patrați acele fapte închă nu după firea sa ce(a) humană, precum mai josu se va dovedi, ci după sfaturile și îndemnulre magyariilor și a ep(isco)pului magyar latin din Bălgrad, Napradi, au făcut și au vrut să facă.

I se impută lui Mihaiu Vodă că au vrut să taie toată nobilimea magyara din Transilvania, însă fapta aceasta Mihaiu Vodă nu au făcut ci numai au vrut să o facă și voia aceasta n-au isvorit din îndemnul vreunei firi sau inimă sălbatică, ci au izvorit din necurmatul îndemnu a ep(isco)pului latin și magyar din Bălgrad, Napradi Dimitrie, că(ci) așa scrie anonimul scriitoriu latinu din Bălgrad.

Dimitrie Napradi, episcopul cel latinescu din Transilvania, la atâta (l-)au fost aduse pe Mihaiu Vodă de au vrut, în Seimul de la Bălgrad, din 1600, din dou(ă) cauze, să taie pe toți nobili ardelenesti, întâi că nu și-au ținut credința (pe) care o jurase(ră) împăratului Rudolph II, în anul trecut, a d(o)ua că sunt erctici (înțelegându pe calvini și, mai vartos, pe unitari(en)i).

Și după sfatul acesta a lui Napradi, ep(isco)pulu latin din Bălgrad, poate că Mihaiu Vodă, fiind într-on sțatu cu Nápradi și (cu) alți doi sfetnici ai lui, ar fi și făcut, dară mitropolitul românilor, Dimitrie, au mers cu Biblia la Mihaiu Vodă și i-au tudumăniț să nu facă unu lucru său ca acesta că-l va bate Dumnezeu. Și așa au încetat Mihaiu Vodă⁷.

Iată, și aic(i), mitropolitu(l) român au scos din primejdia aceia pe toată nobilimea, în care ep(isco)pul magyar latinu, Napradi, cu sfatul său vr(o)ia să o surupe. Pentru care faptă, pe Napradi, Sfaturile ardelen. în Dieta țări(i) din Clusiu, în 25-a ian(uarie) 1601 ținută, pentru depurarea l-au surg(hi)unit (exilat) din Transilvania.

Că omu fanatic și blăstămat au fostu Georgie Nápradi, Ep(isco)pul latinu din Bălgrad, și cum se plîngu Staturile și ordinile Dietei din Clusiu, din 25-a Ian(uarie) 1601, asupra lui, se va vedea din articolul sau hotărîrea Diet(e)i aceia, în privința aceasta dată, care sună, după istoric(i) magyari Szamosközi și Wolfgang Bethlen, în a II-a charte a istoriei sale, în următorul chipu: „Fiindcă și prezenția episcopului Gilăului — numit așa că, de frică, s-au fost retras din Bălgrad în Gilău — a lui Dimitrie Nápradi, în această țară au fost țări(i) de mare surupare (ruină), după cum și mai-nainte, fiind Principele nostru And(r)ea Batori încă la noi, tot lucru care era în contra țări(i) l-au scris împăratului romanilor. După aceia, pe timpul lui Mihaiu Vodă, au făcut de donațiunile lui Sigismund, domnului, principelui nostru cel îndurat, s-au nimicit prin Mihaiu Vodă, cu toate puterile sale intru aceia au fost ca, cât se poate mai multe calamități să poată aduce asupra nobilimei și asupra locuitorilor țări(i) (et Regnicolas), pre cei alipiți de receptele religiunii, mai cu seamă pe Clujieni i-au conturbat, de unde și viața pentru sângerosul Mihaiu Vodă abia ne-au rămas nouă mișeilor, pentru aceste toate și mai multe cauze ce se țin de aic(i), ne-au plăcut (Diet(e)i) ca el de totului să lips(e)ască (să fie exilat) din țară și nici să poată aic(i) lucruri a poseda, fără toate bunurile lui să se confișceze, ba și de aci înainte nicio-

⁵ Vezi scriitoriu(i) magyari Eniedi Pál, Grontzki și Anonimul Latinu din Bălgrad, la Chron(ica) lui Șinkai, Tom. II, pag. 285.

⁶ Eam ob rem (rebellionem) in Conventu Alba Iulia habito abrogata (Nationi Siculo-licae) ab ordinibus libertate in pristinum servitutum redacti sunt: quidam ob patrata crimina male vitam finire adacti enormes inter cruciatum, per costas ex unco suspensi, ac semivivi relict, alii sub rotaram subsultantium inflictibus laniati horribili plane exitu spiritum rebellionis expiarunt; Fasching, Nova Dacia, Parte 4-a, (cap) VII-a, pag. 125.

⁷ Anonimul scriitoriu latin din Bălgrad, citat în Chronica lui Șinkai, Tom. II, pag. 276.

dată unu ac(e)stu feliu de episcop să nu se poată așeza aic(i) (in Ardeal), nici să se observe episcopatul lui”⁸.

Din aceste(a), din toate, se dovedește că toți scriitorii(i) magyari sau alți străini, care au urmat și urmează acelora, care din odii național și din invidie zicu, cu anonimul scriitoriu latinu din Bălgrad⁹, că Mihaiu Vodă au fost „ille ferus, latro merus et Nero verus – Canis atrox Dacud, scelerum lacus ille Valachus”, sunt toți niște mincinoși clevețitori deoarece și că au lucrat sau a vrut a face ceva mai aspru asupra magyariilor sau a sașilor din Ardeal, au fost provocat, parte prin perfidia acestora, parte amăgit cu relele sfaturi a(le) ep(isco)pului Latinu din Ardeal, Napradi, precum mai pe largu s-au dovedit cu documente historice, mai sus.

Da(r), cum că Mihaiu Vodă, nici din natura lui, nici după educațiunea sa, n-au fost omu sălbatic și tyran, ci unu omu umanu și bine educat, faptele lui, togma și în tragedia cu uciderea și tăierea și prezentarea capului principelui și cardinalului Andrea Bathori, destul de luminat ilu dovedescu.

Nu Mihaiu Vodă au datu privilegiu la scena aceasta, ci fratele cardinalului, Sigismundu Bathori, care, cu tirania sa, mai sus arătată, au întărit asupra sa și (a) fratelui său pe toată națiunea secuiască.

Mihaiu Vodă n-au poruncitu să omoare pe Andrea Bathori ci, peste voia lui, l-au omorit secui(i) din Csik¹⁰, voind a răsbuna asupra fratelui său Sigismundu răpita, de (căt)re acesta, de la națiunea secuiască, libertate și crudelitatea ce(a) neauzită făcută cu secui(i) de (căt)re acelaș(i) principe, precum mai sus dovedit. Ci, din contră, au arătat cea mai mare umanitate și compătimire, nu (din) spaimă, nici din făt)erie, precum clevețescu uni, către nefericirea cardinalei și principelui Andrea Bathori, cându, aducându-i capul înaintea lui Mihaiu Vodă, acesta, întristându-se, l-au văiet(at) îngăimându „săracul popă, săracul popă”.

Și neîndestulându-se cu at)ta, nobilitatea inimi(i) și a educațiunei sale o au dovedit Mihaiu Vodă și cu aceia pre(a) umană și creștinească faptă că, nu numai n-au batjocorit capul cardinalului Andrea Bathori, precum au batjocorit, spre mare desfătarea nobilimei magyare transilvane, Basta, ucig)toriu cel tyran și nedreptu a lui Mihaiu Vodă, capul acestuia, pu(n)indu-l și lăsându-l, mai mult timplu, pe o mortăciune de calu și tăindu sf)și de pe trupul lui și aș)ă, d)ndu-l la unu șerbu, ca pe o perso(a)n)ă din cele mai mișele, l-au îngropat și magyari i-au pus la morm)ntu batjocoritoriu, mai sus citatulu, epitaphiu¹¹, n-a lucrat, zicu, aș)ă barbarește ca Basta, ci, de locu, a poruncit ca trupul lui să-l caute și să i-l aduc)ă, pe carele, afl)ndu-l și pu(n)indu-i la trup și capul, l-au îngropat cu pomp)ă regească în Bălgrad, merg)ndu la prohodul lui, însuș(i) în perso(a)n)ă, și Mihaiu Vodă¹².

Pe magnați(i) magyari, cei prinși de secui în b)taia și în persecutarea lui Andreiu Bathori și care au avut necerire de a sc)pa de crudelitatea secuilor, care, făc)ndu-se că-i aduce la Mihaiu Vodă, la Bălgrad, pe toți îi omora(u) pe cale¹³, și ajungea(u) în viață înaintea lui Mihaiu Vodă, nu i-au ucis, nici (nu) i-au ars de viu, precum au ars vestitul Csaki cu Dieta nobilic) din Clujiu pe Ncak Baba, cel mai vestit general a lui Mihaiu Vodă și pe Sasli, preotul s)rbescu, după cum, mai sus, s-au ar)tat, ci, prea omenește i-au

⁸ „Quoniam autem Eppi etiam Gyaluiensis Demetria Napradi in hoc Regno praesentia magna regno sint ruinae utpote qui antea quoque Principe nostro Andrea Bathori hic existente, rem omnem quae contra Regnum erat Romanorum Caesari perscripsit, postmodum tempore Michaelis Vajvodae, Sigismundi Principis Denini nostri clementissimi Donationes per Michaelem Vojvodam annulari fecit, omni popobilitate sua in eo fuit, quales in nobilitatem et Regnicolas calamitates afferre posset, receptis Religionibus addictos, praesertim Claudiopolitanos turbavit; unde vita quoque propter sanquinarium Mihaelem Vajvodam vix reliqua miseris mansit. Ob has omnes pluresque huc spectantes rationes placuit, ut a regno penitus immunis sit neque hic bona possidere valeat, verum omnia ejus bona confiscentur imo nunquam in posterum ejusmodi Episcopus hic condescensionem facere possit, neque Episcopatus ejus observetur”. Erdelyi Egyházi Történelmi adatok szerezte és ki adta Vesely Karoly, I-o Kötet, Kolosv)rt a Romai Kath; lyceum Nyomd)janok Bet)uel 1861.

⁹ Vezi Epitaphiu) lui Mihaiu Vodă, de (c)tre) anonimul acesta scriitoriu latin din Bălgrad, în versuri latine elegiace făcut, cu cuviinc(i)osul r)spuns la elu, iar)ș(i) în versuri latine elegiace, la Chronica lui Sinnai, Tom. II-o, pag. 288.

¹⁰ Ibidem, pag. 274, item Fasching, Nova Dacia, Parte 4-a, cap. VII pag. 135 et 136.

¹¹ Sinkai, Tom. II, pag. 288 și 289 – Fasching, Nova Dacia, Parte 4-a, cap. VII, pag. 142 et 143.

¹² Sinkai, ibidem, pag. 274 – Fasching, ibidem, pag. 136.

¹³ Ibidem, pag. 274 – Fasching, ibidem.

tractat și le-au dăruit libertatea, precum au făcut cu, în bătaie prinsul și viu înaintea lui Mihai Vodă adusul, generalul oștilor lui Andrea Bathori, Lupul Kornis¹⁴.

Mihaiu Vodă, pe lângă virtuțile aceste(a) înalte omenești și creștinești, are meritul cel mai strălucit și pentru toată creștinătatea și pentru toate națiunile, că el, fiind pe timpurile acele(a) unul dintre cei mai viteji duci și apărători a(i) creștinătății și, înfrângându, cu multe strălucite învingeri repurtate, puterea și sumeția turcilor, care ameninția Europei întregi și creștinismului cu totala cotopire, au conferit, de totului mult, și la desrobirea și emanciparea Ungariei și a Transilvaniei de sub tyranul jugu turcescu și la consolidarea și lățirea regimului austriacu și preste aceste provincii.

Ergo etiam hoc nobili titulo, ar merita, cu tot dreptul, Mihai Vodă, ca, după ce Basta, cu nedreptul, au ucis trupul acestui immortale herou¹⁵ și, dimpreună cu magyari, și mort l-au batjocorit, încă lese memoria lui să nu se dehonorezie, au, barem, să nu se pomenească, aducându-se înainte în toaste și la o masă strălucită și care t(r)ebuia să fie mijlocitoare de înfrăținarea și împăciu(i)rea diverselor Națiuni, unde înfățișarea lui Mihaiu Vodă ca a unui tiran și pomenirea de tragedii sângeroase între națiuni întâmplare, loc cu atâta mai tare nu putea avea, că de strălucitul gazdă ospătătoriu era între o mulțime mare de bărbați străluciți din toate naționalitățile, invitați de oaspeți și deputați români, care n-au nutut, ca români, să nu se rușinezie și, în inima sa, să nu gindească și să nu zică: „Bunul postu ospătătoriu gazdă cu găvanul linguri(i) ne dete să sorbim, da(r) cu coada ne scoasă ochi(i). Carnea ni-o împărți pe tăiere, iară zama ei ceia f(i)erbinte ni-o aruncă în obraziu și ne opări”.

M(itropolitul) A(lexandru)

Arh. St. Alba Iulia, fond Mitropolia greco-catolică Blaj, Cabinetul mitropolitului, dosar 672/1860—1863, p. 121—135. Orig.

¹⁴ Georgius Ravaszdius a Siculis in frusta dissectus, Lupus Kornisius Copiarum Dux in Conspectum Mihaelis Vojvodae adductus, humanitatem et libertatem invenit — Fasching, Nova Dacia, Parte 4-a, cap. VII, pag. 136 et 137.

¹⁵ Mihaiu Vodă și Georgie Basta, după biruința de la Goroslău (ce au fost în 3 zile a lui August 1601), au mersu să cuprindă Ardealul pe seama Împăratului Rudolf, ci Basta, cel fără Dumnezeu, făcu să se omoare Mihaiu Vodă, fără de leac de vină, numai din pizmă, și să piardă pe Prințul cel viteaz de carele se temea și Împăratul Turcescu,“ așa scrie Scriitoriul magyar Borsai Pál, vezi la Șinkai, Tom. II, pag. 288 — vezi și pe Fasching, Nova Dacia, Parte 4, cap. VII, pag. 143.